

ДОСВІД

Голова Апеляційного суду Кіровоградської області Володимир МЕЛЬНИК:

«Найголовнішим позитивом упровадження системи відеоконференцзв'язку є суттєве скорочення строків розгляду справ»

Володимир МЕЛЬНИК

народився 28 грудня 1975 р. у с. Северинівка Тростянецького району Вінницької області. Після закінчення в 1997 р. Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого працював провідним консультантом управління правової політики департаменту правової політики та законопроекування Міністерства юстиції, старшим консультантом групи помічників, радників та консультантів Голови Верховного Суду, заступників Голови та суддів ВС. У 1998-2002 рр. – помічник судді Судової колегії в цивільних справах ВС. З вересня 2002 до липня 2011 р. працював суддею Солом'янського районного суду м. Києва. Протягом 2011-2012 рр. – заступник керівника цього суду. З липня 2012 р. – суддя Апеляційного суду Кіровоградської області 5 вересня 2012 р. призначений головою зазначеної установи.

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Підвищення оперативності та якості здійснення правосуддя, збільшення рівня довіри до судової системи та забезпечення відкритості суду для громадськості – саме такі пріоритетні завдання поставив перед собою новопризначений очільник Апеляційного суду Кіровоградської області Володимир Мельник.

Ми зустрілись у столиці (він приїхав на нараду Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ), аби дізнатись у нього, як пройшов цей рік, і, зокрема, про те, як служителі Феміди при звичаються до роботи в умовах дії нового Кримінального процесуального кодексу.

— *Володимире Васильовичу, мину рік з моменту вашого призначення. Що з наміченого вдалося реалізувати за цей час?*

— Фактично з перших днів роботи на новій посаді я запланував провести низку заходів, спрямованих на оптимізацію організації судової влади в регіоні та підвищення якості судочинства.

Одним із головних чинників належного здійснення правосуддя, розгляду справ на засадах верховенства права є своєчасне інформування кожного судді регіону про судову практику вищих

інстанцій. Це допомагає уникнути помилок у роботі, виявити ті законодавчі положення, із застосуванням яких виникають або можуть виникнути проблеми. Тому щотижня із суддями апеляційного суду та двічі на місяць із головами місцевих загальних судів області проводяться оперативні наради, під час яких до їх відома доводяться рішення Ради суддів та Ради суддів загальних судів, аналізуються правові висновки Верховного Суду, інформаційні листа та узагальнення судової практики, підготовлені ВСС. Регулярне обговорення таких питань сприяє забезпечення однакового застосування законодавства.

Також налагоджено роботу щодо надання методичної допомоги суддям першої інстанції та стажування новопризначених осіб, які працюють на посадах менш ніж рік. Крім того, постійно проводяться узагальнення судової практики з конкретних питань та здійснюється моніторинг упровадження нового КПК.

— *З огляду на досить суворі вимоги кодексу щодо дотримання процесуальних строків під час кримінальних проваджень, як у вас у регіоні вирішується проблема судової тяганини?*

— Дійсно, однією з найбільших проблем, з якою довелося стикнутися, було порушення місцевими судами розумних строків розгляду кримінальних проваджень і цивільних справ. Особливо це

характерно для кримінальних проваджень відносно осіб, щодо яких застосовано такий запобіжний захід, як узяття під варту.

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує кожному судовий розгляд упродовж розумного строку. Водночас аналіз рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України, свідчить, що найчастіше до цієї міжнародної установи наші громадяни звертаються саме через судову тяганину.

Звісно, одних лише нагадувань колегам про недопущення тяганини й навіть особистого контролю за дотриманням процесуальних строків та якістю розгляду справ було б недостатньо. Тому, на мій погляд, важливим фактором розв'язання цієї проблеми стало запровадження системи відеоконференцзв'язку. Її встановлення в судах області я визначив одним із пріоритетних завдань.

Зокрема, на виконання доручення Президента від 27.04.2012 щодо обладнання приміщень органів досудового слідства, установ попереднього ув'язнення, установ виконання покарань та залів судових засідань технічними засобами для участі осіб у здійсненні слідчих чи інших процесуальних дій шляхом проведення відеоконференції з 2013 року почалося поетапне облаштування судів регіону системами відеоконференцзв'язку. В апеляційному суді такою системою обладнані дві зали судових засідань, а одна мобільна система передана до слідчого ізолятора.

Приємно констатувати оперативність установлення телекомунікаційної апаратури. Вже 12 липня цього року всі місцеві загальні суди області були повністю обладнані новітніми засобами для інтерактивної взаємодії віддалених учасників провадження в реальному часі.

«Нові технології гарантують належне фіксування, зберігання, копіювання й використання інформації, яка відображає процес відеоконференції».

— Під час обговорення проекту КПК, який уможливував дистанційний процес, лунали чимало застережень щодо технічних негараздів, які можуть виникнути під час застосування таких систем. Чи були збої в роботі відеоконференцзв'язку?

— Ні, жодних проблем. Нові технології гарантують належні фіксування, зберігання, копіювання й використання інформації, яка відображає процес відеоконференції. Усі встановлені в судах області системи забезпечують належну якість зображення та звуку під час дистанційного провадження.

До речі, порядок проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції передбачений не тільки ст. 336 нового КПК. Також можливість проведення дистанційного судового засідання передбачена законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції» від 04.07.2012

року №5041-VI, що набрав чинності з 15.08.2012. Цим актом унесені відповідні зміни до Цивільного та Господарського процесуальних кодексів, Кодексу адміністративного судочинства, а також до закону «Про судову систему і статус суддів».

— Наскільки це нововведення прижилось у вашому регіоні?

— Починаючи з липня цього року, тобто з моменту повноцінного функціонування системи відеоконференцзв'язку, і станом на кінець вересня суди області провели 1295 засідань у режимі відеоконференції, включаючи 458 дистанційних засідань в Апеляційному суді Кіровоградської області. У середньому це близько 23 сеансів кожного робочого дня.

Найбільш активно застосовують новітню технологію судді Ленінського районного суду м. Кіровограда, які за цей же період провели 350 відеоконференцій. В іншому райсуді міста, Кіровському, дещо нижчий показник – 124 дистанційні засідання. У райцентрах, звісно, до відеоконференції вдаються рідше: у Бобринецькому райсуді за цей час проведено 46 таких засідань, Кіровоградському – 21, Олександрійському – 19, Новомиргородському – 18. Інші суди області мають дещо нижчі показники, але також відзначають зручність і доступність системи.

— В яких випадках найчастіше приймається рішення про проведення засідання із застосуванням відеоконференцзв'язку?

— Зауважу, що в такому режимі проводяться не лише судові засідання, а й окремі процесуальні дії. Наприклад, якщо необхідно провести допит або впізнання. При цьому застосування відеоконференцзв'язку зумовлене не тільки неможливістю особи прибути на місце проведення такої дії особисто. Часто це викликано необхідністю гарантувати безпеку учасників процесу, а також анонімність особи, особливо якщо йдеться про допит неповнолітнього свідка чи потерпілого.

«Режим відеоконференції дозволяє суттєво зменшити виграш сторін на прибуття в судові засідання з віддалених населених пунктів».

— Незважаючи на нетривалий період використання телекомунікаційних технологій у правовій сфері, чи встигли оцінити переваги такої системи судді та сторони процесу?

— Очевидно, так. Адже найголовнішим позитивом запровадження системи відеоконференцзв'язку, як я зазначав на початку, є суттєве скорочення строків розгляду кримінальних проваджень та цивільних справ. А цього важко не помітити.

Раніше головною причиною порушення встановлених строків були неодноразові відкладення засідань, насамперед через неможливість для учасника процесу з об'єктивних

причин прибути в суд. От і виходило, що підсудного доставили, свідки приїхали, а потерпілий захворів. Як наслідок, суд змушений перенести засідання. А наступного разу свідок відбув у відрядження. До того ж місцеві суди області розташовані на значній відстані один від одного. Наприклад, від Гайворонського райсуду до Світловодського міськрайонного близько 340 км.

Тож режим відеоконференції дозволяє суттєво зменшити витрати сторін на прибуття в судові засідання з віддалених населених пунктів. Особливо якщо необхідно забезпечити участь у розгляді справи осіб, які через поважні причини не можуть безпосередньо бути присутніми на процесі.

— Чи не було нарікань представників сторін на порушення процесуальних прав? Адже в наукових, юридичних колах висловлювалися застереження щодо звуження можливостей учасників процесу в разі дистанційного розгляду справ і навіть побоювання щодо втрати інформації.

— Засідання в режимі відеоконференції зв'язку з віддаленою присутністю учасників відбувається так само, як і в звичайному процесі. У жодному разі не відбувається будь-якого спрощення процесу, дотримуються всі вимоги закону та сповна забезпечуються процесуальні права громадян. Крім того, здійснюється відеозапис засідання. А це матиме суттєве значення в разі перегляду рішення вищою інстанцією. Адже лише відеозапис може в повній мірі відобразити події, зафіксувати поведінку та реакції учасників процесу.

Стосовно застережень науковців можу запевнити, що досвід Апеляційного суду Кіровоградської області у сфері застосування телекомунікаційних технологій є виключно позитивним. Жодних скарг та зауважень від учасників відеоконференцій не надходило, робота із системою не потребує спеціальних умінь, якість зображення, звуку та зв'язку – оптимальна.

Крім того, автоматизація процедури судочинства та використання відеоконференції зв'язку передбачені низкою міжнародно-правових документів, зокрема Європейською конвенцією про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 року, Конвенцією про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року, Конвенцією про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах 2002 року. Ефективність цієї системи визнана Радою Європи та підтверджена досвідом застосування відеоконференції зв'язку в демократичних країнах світу.

— Наскільки суттєво застосування таких систем позначилося на тривалості розгляду справ?

— Судова статистика свідчить, що за період з липня до жовтня 2013 року кількість справ і матеріалів кримінального провадження, які перебували на розгляді в місцевих загальних судах нашої області та в яких було допущено порушення процесуальних строків, зменшилась на 53,5%, тобто

більш ніж наполовину. Такі показники та позитивна динаміка скорочення порушень процесуальних строків місцевими загальними судами дають підстави розраховувати на те, що проблема з дотриманням розумних строків у судах регіону буде вирішена найближчим часом.

До того ж, як я відзначав, у кримінальному судочинстві застосування таких технологій дає змогу підвищити рівень безпеки судової діяльності. Зокрема, за допомогою зміни зовнішності й голосу захистити особу, яка дає показання, таким чином, аби її неможливо було впізнати. Не кажу вже про заощадження коштів на транспортування в судові засідання осіб, які тримаються під вартою, що побіжно знижує ймовірність втечі. Не варто нехтувати й ризиком поширення захворювань, на які страждають особи, котрих тримають під вартою. І в результаті отримуємо значне скорочення проміжку часу від скоєння злочину до призначення винній особі покарання.

— Як реагують на нововведення сторони процесу?

— Опитування показують: учасники судових процесів задоволені тим, що з'явилася можливість проведення дистанційного засідання. На адресу судів Кіровоградщини надходять письмові звернення з подяками від сторін. Наприклад, позивачка у справі про розірвання шлюбу відзначила, що її заява була розглянута дуже оперативно, хоча вони з відповідачем проживають у різних місцевостях. Це відбулося тому, що за ініціативою суду засідання провели в режимі відеоконференції між Вільшанським райсудом Кіровоградської та Первомайським райсудом Миколаївської області.

Також численними є позитивні відгуки щодо використання відеоконференції зв'язку від представників юридичних осіб, які часто представляють інтереси сторін у кількох справах одночасно. Необхідність брати участь у різних процесах в один і той же день у різних судах раніше обов'язково спричинила б відкладення розгляду хоча б однієї справи. Тепер є можливість розгляду в режимі відеоконференції, що не тільки скорочує строки, а й економить кошти на відрядження.

Позитивним фактором запровадження системи відеоконференції зв'язку є можливість її використання для дистанційного спілкування між судами різних інстанцій, Державною судовою адміністрацією та іншими державними органами. За допомогою інтерактивного інструменту відео конференції можна за участю широкого кола осіб проводити наради, семінари та інші навчально-інформативні заходи. І переваги такого спілкування – очевидні.